

СМ 303

СЪВРЕМЕНЕН БЪЛГАРСКИ ЕЗИК II ЧАСТ

Приета: прот. №6 от 25.02.2005г., актуализирана с прот.№ 14/07.03.2016 г.

Лектор: доц. д-р Мариана Лазарова

АНОТАЦИЯ

С дисциплината СЪВРЕМЕНЕН БЪЛГАРСКИ ЕЗИК II ЧАСТ се предвижда практико-приложно усвояване на граматиката на българския език в нейните две части - морфология и синтаксис. В областта на морфологията се представят теоретичните основания на книжовната норма, описват се типове морфологични грешки и се работи върху профилактиката и коригирането им. Специално внимание се отделя на сугестивния потенциал на морфологичните категории с конкретните им грамеми.

Във втората част на курса акцентът е върху синтаксиса - разглеждат се основни синтактични категории с оглед на теоретичното им осмисляне и прилагането им в анализаторската практика. Видовете изречения по цел на изказването и по структура се изучават във връзка с експликативния им потенциал и във връзка с жанровата специфика при употребата им. Синтактичният анализ е насочен към структурната схема на изречението, като по този начин се търси връзката между цялото и детайлите му в йерархия. Изучава се пунктуацията на изречението, която според правописните норми на съвременния български книжовен език е изградена изцяло на синтактичен принцип.

ОСНОВНИ ЦЕЛИ И ИЗХОДНИ УЧЕБНИ РЕЗУЛТАТИ

Цел на курса по СЪВРЕМЕНЕН БЪЛГАРСКИ ЕЗИК II ЧАСТ е формиране на умения за:

- идентифициране на връзката между думите като части на речта и части на изречението;
- профилактика на морфологични грешки;
- профилактика на синтактични грешки;
- усвояване на граматичен аналитичен алгоритъм;
- коригиране на граматически грешки;
- анализ на просто и на сложно изречение с цел установяване на структурна схема, позволяваща компресия и декомпресия на фразата;
- използване на препинателни знаци;
- трансформация на синтактични позиции в подчинени изречения.

ПРЕДПОСТАВКИ

Дисциплината "Съвременен български език II част" надгражда върху резултатите от изучаваните други две езиковедски дисциплини "Езикова култура" и "Съвременен български език I част", които включва „Фонетика“ и "Лексикология", обединени в. Целта е чрез връзката между тях да се постигне комплексна лингвистична компетентност.

СТАТУТ И СТРУКТУРА

специалност	статут	Кредити	редовно обучение				задочно обучение			
			л	с	у	общ	л	с	у	Общ
Журналистика	Задължителна	6	30	30		60	30		30	
Връзки с обществеността	Задължителна	6	30	30		60	30		30	
Обществени комуникации и социална психология	Задължителна	6	30	30		60	30		30	
Журналистика и връзки с обществеността	Задължителна	6	30	30		60	30		30	

СЪДЪРЖАНИЕ НА КУРСА

А. ЛЕКЦИОННИ ТЕМИ

1. **Класификации на думите като части на речта.** Семантично-граматична, морфологична, синтактична класификация на думите като части на речта. Сугестивен потенциал и изразни възможности на различните семантично-граматични класове думи.
2. **Морфологични особености при формоизменението и употребата на съществителните имена:** съществителни с общ род и съществителни с променлив род; съществителни Pluralia tantum и Singularia tantum; множествено число и бройна форма при съществителни от мъжки род; членуване.
3. **Морфологични особености при формоизменението и употребата на прилагателните имена:** логически и морфологически разлики между привидни еднаквости; членуване; правописни и правоговорни особености във връзка с формоизменението на прилагателните имена.
4. **Морфологични особености при формоизменението и употребата на числителните имена:** мъжко-лична форма; дублетни форми; морфологични особености при съчетаване на числително и съществително име.
5. **Морфологични особености при формоизменението и употребата на местоименията:** диференцирана употреба на притежателни и възвратни притежателни местотмения; диференцирана употреба на лични и възвратни лични местоимения; членуване; проблеми с употребата на падежни форми; правописни и правоговорни особености във връзка с формоизменението на местоименията; стилистични особености при употребата на местоимения .
6. **Морфологични особености при формоизменението и употребата на глаголите:** семантична разлика между лични и безлични, между възвратни и невъзвратни глаголи; сугестивен потенциал при употребата на сегашно вместо бъдеще или минало време; глаголни форми с минало деятелно причастие като фоомобразуващ компонент; морфологични и лексикални средства за изразяване на императивност; разлика в изразните възможности на причастията и на възвратния страдателен залог; експликативни възможности на преизказните форми; правоговорни и правописни особености във връзка с глаголното формоизменение; съвместна употреба на глаголните времена.
7. **Нелични глаголни форми.** Причастия - видове; правоговорни и правописни особености във връзка с формоизменението. Деепричастие – правила за употребата му. Отглаголни съществителни.
8. **Неизменяеми части на речта.** Наречие; функционална разлика между наречие и прилагателно име; правописни особености във връзка с разделно и слято писане на наречия. Предлог - видове. Съюз - видове. Частица; правопис на частиците при членуване на имена и глаголи. Междуметие.
9. **Частите на речта като части на изречението.** Основни признаци на изречението – предикативност, граматическа оформеност, интонационна завършеност.
10. **Видове синтактични връзки и словосъчетания.** Предикативна връзка и предикативно словосъчетание. Съчинителни връзки и съчинителни словосъчетания – съединителни, противопоставителни, разделителни, уточняващи. Подчинителни връзки и подчинителни словосъчетания – съгласуване, прилагане, предложно свързване, управление, с подчинителен съюз, безсъюзно свързване.

11. **Видове прости изречения според комуникативното намерение на говорещия (според целта на изказването).** Съобщителни, въпросителни, подбудителни, отрицателни, желателни изречения.
12. **Видове прости изречения по състав.** Двусъставни изречения – кратки и разширени. Едносъставни изречения – безглаголни и безподложни.
13. **Главни части на изречението.** Подлог – идентификация. Сказуемо – видове.
14. **Определение** – видове; подчинено определително изречение; пунктуационни особености.
15. **Допълнение** – видове; подчинено допълнително изречение; пунктуационни особености.
16. **Обстоятелствено пояснение** – видове; подчинено обстоятелствено изречение; пунктуационни особености.
17. **Сказуемно определение** - видове; подчинено сказуемноопределително изречение; пунктуационни особености.
18. **Подчинено подложно изречение.**
19. **Разширени, еднородни, обособени части на изречението.** Пунктуационни особености.
20. **Сложно съчинено изречение.** Видове. Пунктуационни особености.
21. **Пунктуационни проблеми в сложното смесено изречение.**

Б. СЕМИНАРНИ УПРЖНЕНИЯ

1. Идентифициране на думите като части на речта
2. Профилактика на типични морфологични грешки чрез усвояване на правила за употреба на бройна форма и форма за множествено число при съществителни за лица; притежателни и възвратни притежателни местоимения; деепричастие; членуване на имената и пр.
3. Трансформация деятелен – страдателен залог, връзка между вид и време на глагола.
4. Видове словосъчетания според типа и вида на синтактичната връзка.
5. Синтактичен анализ на просто изречение.
6. Компресия и декомпресия на просто в сложно и на сложно в просто изречение.
7. Синтактичен анализ на сложно изречение. Пунктуация на сложно изречение.
8. Редактиране на изречения с допуснати синтактични грешки.

ПЛАНИРАНИ УЧЕБНИ ДЕЙНОСТИ И МЕТОДИ НА ОБУЧЕНИЕ

А. Самостоятелна аудиторна дейност

На студентите се дават изречения :

- за идентифициране на думите като части на речта;
- морфологичен анализ;
- анализ и коригиране на морфологични грешки;
- за синтактичен анализ;
- за поставяне на препинателни знаци;
- за редактиране на допуснати синтактични грешки.

Работи се по алгоритъм с коментар на грешките.

Б. Извънаудиторна учебна дейност

Чрез платформа Moodle (на сайта www.bfu.bg) студентите имат достъп до правила, алгоритмизиран модел на анализ и примери за анализ на морфологично и на синтактично равнище.

МЕТОДИ ЗА ОЦЕНЯВАНЕ

До изпит се допускат студенти,

- представили в срок дадената самостоятелна работа, свързана с мониторинг на периодичния печат;
- справили се успешно с формите на текущ контрол.

През семестъра се провеждат две контролни работи: първата е след приключване на работа по раздел Морфология, а втората – след раздел Синаксис. При оформяне на общата оценка се имат предвид резултатите от текущия контрол и от изпита, който е писмен (типов тест, разработен в 15 варианта) и включва както теоретичен въпрос, така и практико-приложна част. Примерен типов тест е качен в платформата Moodle.

ПРЕПОРЪЧИТЕЛНА ЛИТЕРАТУРА

1. Пашов, П. 2011: Българска граматика. София, изд. Хермес
2. Граматика на съвременния български език 1983 и следващи издания : том II Морфология и том III Синтаксис. София, БАН
3. Куцаров, Иван, 2007: Теоретична граматика на българския език. Морфология. Пловдивско университетски издателство.
4. Правопис и пунктуация на българския език. Основни правила. Издание на БАН. Изд. Просвета, 2011 г.
5. Коева, Светла 2006: Синтаксис и пунктуация. Пловдивско университетско издателство.
6. Тишева, Йовка, Дачева, Гегана, Ангелова, Татяна, 2005: Българският език – трудни въпроси – лесни отговори. София, изд. Стандарт ДД.
7. Чакърва, Красимира, 2009: Императивът в съвременния български език. Пловдив, изд. Пигмалион.
8. Брезински, Стефан 2004: Езикова култура, без която (не)ожем. Изд. Хермес.
9. Брезински, Стефан 2006: Трудният български език. УИ „Св. Климент Охридски“.
10. Брезински, Стефан 2012: Българска реч и оисмо. Изд. Изток-Запад.
11. Желязкова, Димитрия 2013: За някои промени в правописа и пунктуацията.
12. [http:// www. Jeliazkova.com](http://www.Jeliazkova.com)
13. <http:// kaksepishe.com>

СМ 303

СЪВРЕМЕНЕН БЪЛГАРСКИ ЕЗИК II ЧАСТ

Лектор: доц. д-р Мариана Лазарова

1. **Класификации на думите като части на речта.** Семантично-граматична, морфологична, синтактична класификация на думите като части на речта. Сугестивен потенциал и изразни възможности на различните семантично-граматични класове думи.
2. **Морфологични особености при формоизменението и употребата на съществителните имена:** съществителни с общ род и съществителни с променлив род; съществителни Pluralia tantum и Singularia tantum; множествено число и бройна форма при съществителни от мъжки род; членуване.
3. **Морфологични особености при формоизменението и употребата на прилагателните имена:** логически и морфологически разлики между привидни еднаквости; членуване; правописни и правоговорни особености във връзка с формоизменението на прилагателните имена.
4. **Морфологични особености при формоизменението и употребата на числителните имена:** мъжко-лична форма; дублетни форми; морфологични особености при съчетаване на числително и съществително име.
5. **Морфологични особености при формоизменението и употребата на местоименията:** диференцирана употреба на притежателни и възвратни притежателни местотмения; диференцирана употреба на лични и възвратни лични местоимения; членуване; проблеми с употребата на падежни форми; правописни и правоговорни особености във връзка с формоизменението на местоименията; стилистични особености при употребата на местоимения .
6. **Морфологични особености при формоизменението и употребата на глаголите:** семантична разлика между лични и безлични, между възвратни и невъзвратни глаголи; сугестивен потенциал при употребата на сегашно вместо бъдеще или минало време; глаголни форми с минало деятелно причастие като фоомообразуващ компонент; морфологични и лексикални средства за изразяване на императивност; разлика в изразните възможности на причастния и на възвратния страдателен залог; експликативни възможности на преизказните форми; правоговорни и правописни особености във връзка с глаголното формоизменение; съвместна употреба на глаголните времена.
7. **Нелични глаголни форми.** Причастия - видове; правоговорни и правописни особености във връзка с формоизменението. Деепричастие – правила за употребата му. Отглаголни съществителни.
8. **Неизменяеми части на речта.** Наречие; функционална разлика между наречие и прилагателно име; правописни особености във връзка с разделно и слято писане на наречия. Предлог - видове. Съюз - видове. Частица; правопис на частиците при членуване на имена и глаголи. Междуметие.
9. **Частите на речта като части на изречението.** Основни признаци на изречението – предикативност, граматическа оформеност, интонационна завършеност.
10. **Видове синтактични връзки и словосъчетания.** Предикативна връзка и предикативно словосъчетание. Съчинителни връзки и съчинителни словосъчетания – съединителни, противопоставителни, разделителни, уточняващи. Подчинителни връзки и подчинителни словосъчетания – съгласуване, прилагане, предложно свързване, управление, с подчинителен съюз, безсъюзно свързване.
11. **Видове прости изречения според комуникативното намерение на говорещия (според целта на изказването).** Съобщителни, въпросителни, побудителни, отрицателни, желателни изречения.

12. **Видове прости изречения по състав.** Двусъставни изречения – кратки и разширени. Едносъставни изречения – безглаголни и безподложни.
13. **Главни части на изречението.** Подлог – идентификация. Сказуемо – видове.
14. **Определение** – видове; подчинено определително изречение; пунктуационни особености.
15. **Допълнение** – видове; подчинено допълнително изречение; пунктуационни особености.
16. **Обстоятелствено пояснение** – видове; подчинено обстоятелствено изречение; пунктуационни особености.
17. **Сказуемо определение** - видове; подчинено сказуемноопределително изречение; пунктуационни особености.
18. **Подчинено подложно изречение.**
19. **Разширени, еднородни, обособени части на изречението.** Пунктуационни особености.
20. **Сложно съчинено изречение.** Видове. Пунктуационни особености.
21. **Пунктуационни проблеми в сложното смесено изречение.**

ПРЕПОРЪЧИТЕЛНА ЛИТЕРАТУРА

1. Пашов, П. 2011: Българска граматика. София, изд. Хермес
2. Граматика на съвременния български език 1983 и следващи издания : том II Морфология и том III Синтаксис. София, БАН
3. Куцаров, Иван, 2007: Теоретична граматика на българския език. Морфология. Пловдивско университетски издателство.
4. Правопис и пунктуация на българския език. Основни правила. Издание на БАН. Изд. Просвета, 2011 г.
5. Коева, Светла 2006: Синтаксис и пунктуация. Пловдивско университетско издателство.
6. Тишева, Йовка, Дачева, Гергана, Ангелова, Татяна, 2005: Българският език – трудни въпроси – лесни отговори. София, изд. Стандарт ДД.
7. Чакърва, Красимира, 2009: Императивът в съвременния български език. Пловдив, изд. Пигмалион.
8. Брезински, Стефан 2004: Езиковата култура, без която (не)ожем. Изд. Хермес.
9. Брезински, Стефан 2006: Трудният български език. УИ „Св. Климент Охридски“.
10. Брезински, Стефан 2012: Българска реч и оисмо. Изд. Изток-Запад.
11. Желязкова, Димитрия 2013: За някои промени в правописа и пунктуацията.
12. [http:// www. Jeliazkova.com](http://www.Jeliazkova.com)
13. <http:// kaksepishe.com>